

הַמְּבַרְכִים וְהַמְּבֻרָכִים

סֵפֶר
זְהַר
הַקְדוּשָׁה

עַם בְּאוֹר
הַקְּתָר וְהַכְּבוֹד

מאמר לפרשת ראה

בהוצאת ישיבת "אביר יעקב"
מוסדות "אור מאיר שמחה" נהריה
על שם נ"ק אדמו"ר רבי מאיר אביחצירא זיע"א

מהדורת קרן שלום ברמה

ביאור פסוק אבינו מת במדבר

**אָמַר הַהוּא יְנוּקָא, אַהֲדַרְנָא לְמַלְיָן קַדְמָאין. 'אָבִינוּ
מֵת בְּמִדְבָּר' (במדבר כז ג), 'אָבִינוּ' הָאִי טַעְמָא
דְאִמֵי לְנַחֲשׁ תַלְיָיא עַל קַדְלֵיהּ, וּמְשִׁיךְ זַנְבֵיהּ בְּפּוּמֵיהּ,**

הַפְתָּר וְהַפְּבֹד

הקדמה: להבנת דברי היוקא כאן בביאור הפסוק 'אבינו מת במדבר' ומה שביאר להלן מהו 'כי בחטאו מת', יש להקדים כללות דברי הרמ"ק, שעוון הדיבור ולשון הרע הוא חטא הנחש הקדמוני, והנחש יש לו כוחות עליונים שהם המקטרגים על האדם למעלה ונקראים 'פי הנחש', ויש לו כוחות תחתונים הנקראים 'זנב הנחש', וכוחות אלו הם היצר הרע המפתה את האדם, וכן אחר שנגזר הדין למעלה מקיימים בו את הדין וממיתים אותו. וכך הוא סדר הדברים, כאשר האדם חוטא בחטא הלשון כאן למטה בעולם הזה על ידי פיתוי היצר הרע שהוא הכח התחתון של הנחש הנקרא 'זנבו', גורם שהנחש מעלה את 'זנבו' לפיו שהם כוחות הנחש למעלה המקטרגים על האדם, והם נאחזים ונסרכים למעלה בטעם ה'זרקא' שהוא סוד המלכות דקדושה, ומקטרגים על האדם, ומכח קטרוגם נגזר מהמלכות דקדושה מיתה על האדם, ואז כוחותיו העליונים של הנחש שנקראים 'פה הנחש' יונקים את כח הגזירה משם, וממשיכים כח זה ל'זנבו' שהם כוחותיו למטה, והם נוטלים את נשמת האדם.

וז"ל הרמ"ק בסוף דבריו: והנה הטעם הזה [טעם] 'זרקא' יורה ארבע ענינים, האחד מציאות לשון הרע, והיינו 'בחטאו' של נחש הקדום. השנית שבסוד לשון הרע עלה [הנחש] והלשין, והיינו סוד ה'זרקא' נכרכת ועולה זנבו אל פיו. השלישית הגזירה העליונה מהקדושה העליונה משמש נשפע [-לנחש כח להמית], והיינו סוד הזרקא [-שהיא המלכות דקדושה] שמושכת מכל עשר ספירות. הרביעית סוד הכח העליון אשר אל הנחש [שהוא] נוטל מלמעלה הגזרה בפיו ויורד ונוטל נשמה. וכולם רמוזים בדבריו על דבריו, ע"כ.

זַנְבֵיהּ בְּפּוּמֵיהּ - וכן צורת טעם הזרקא דומה לנחש שמושך ומעלה את זנבו ומכניסו בפיו, ופירושו שחטא צלפחד היה לשון הרע שהוא 'זנב הנחש' שהם כוחות הנחש הפחותים שמתפשטים בעולם הזה [-היצר הרע בעולם הזה המטעה את האדם], והמדבר לשון הרע גורם שיש כח לנחש להעלות את זנבו לפיו שהוא כח הנחש המקטרג למעלה על האדם, ואז נכרך ונסרך בטעם הזרקא שהוא סוד עליית המלכות ומונע עלייתה, ואחר כך יורד הנחש

עתה חוזר הילד לבאר על פי סודן של דברים את טעם הזרקא שעל תיבת 'אבינו', שטעם זה דומה בצורתו לנחש, להורות שבעוון הדיבור המית הנחש את צלפחד.

אָמַר הַהוּא יְנוּקָא - אמר אותו הילד, **אַהֲדַרְנָא לְמַלְיָן קַדְמָאין** - אני חוזר לדברים הראשונים שפתחתי, ואמר את הפסוק **'אָבִינוּ מֵת בְּמִדְבָּר'** (במדבר כז ג), תיבת **'אָבִינוּ'** יש עליה טעם זרקא, **הָאִי טַעְמָא** - וזה הטעם זרקא שעומד על תיבת אבינו, **דְאִמֵי לְנַחֲשׁ תַלְיָיא עַל קַדְלֵיהּ** - דומה לנחש תלוי על ערפו של צלפחד להפרע ממנו, **וּמְשִׁיךְ**

מקורות וציטוטים

ה. רמ"ק, וז"ל [בדילוג]: ולרמוזו אל מיתתו [של צלפחד] בנחשם יהיה [תיבת] 'אבינו' בורקא [שצורתו] דומה אל הנחש, [לרמוז] שמת על ידי [הנחש כדמסיק, אמנם קשה מאד שהסכימו לדבריו [של היוקא] והעתיקוהו בוהר, שיהיה סוד הזרקא שסודה רמו בתיקונים (תיקו"ז חדש סז): אל עליית המלכות למעלה כדפירשנו שם

א. בדמ"ר לא ציירו טעם זרקא על תיבת אבינו, נוסף בדפוס קושטא. וכן הוא בוהר באור יקר.
ב. אמת ליעקב קרני אור ודמשק אליעזר.
ג. רמ"ק.
ד. אמת ליעקב.

בְּטַעַמָּא הָהוּא דְאִתְמַשֵּׁךְ עֲלֵיהּ לְעֵילָא. 'מֵת בְּמַדְבָּר',
בְּמַלּוּלָא דְפּוּמִיָּה.

אֲתַבְהִיל הָהוּא יְנוּקָא בְּבַהִילוֹ, וְאִתְקִיף בְּקוּדְלָא דְאָבוּי,
וּבְכָה וְאָמַר, צִלְפַּחַד דָּא בְּמַלּוּלָא מֵיִת, וְאָנְתָּ אָבָא
בְּמַלּוּלָא אֶהְדְרֵתָּ לְעֵלְמָא דָּא. אֶהְדְרֵת אָבוּי וְנָשִׁיק לֵיהּ, וְנִפְיף

הַפְתָּר וְהַפְּכוּד

אחר שביאר שצלפחד מת בעוון דיבורו, אומר הילד שלעומת זה אבי בזכות הדיבורים שדברתי חזר לעולם הזה.

אחר כך אֲתַבְהִיל הָהוּא יְנוּקָא בְּבַהִילוֹ - נבהל אותו הילד בבהלה על שנזכר במיתת אביו, וְאִתְקִיף בְּקוּדְלָא דְאָבוּי - והחזיק בעורף של אביו, וּבְכָה וְאָמַר, צִלְפַּחַד דָּא בְּמַלּוּלָא מֵיִת - ובכה הילד ואמר, צלפחד זה בעוון הדיבור מת, וְאָנְתָּ אָבָא בְּמַלּוּלָא אֶהְדְרֵתָּ לְעֵלְמָא דָּא - ואתה אבי בכח דיבור והתפילה שהתפללתי חזרת לעולם הזה, אֶהְדְרֵת אָבוּי וְנָשִׁיק [דף רו ע"א] לֵיהּ, וְנִפְיף

ונוטל את נשמת אדם זה בְּטַעַמָּא הָהוּא דְאִתְמַשֵּׁךְ עֲלֵיהּ לְעֵילָא - בכח הטעם שנמשך עליו למעלה שהוא טעם הזרקא, שניתן לו כח ליטול נשמת האדם שנגזר עליו מיתה בגזירה עליונה קדושה על חטא לשונו, וזהו מה שאמרו בנות צלפחד 'מֵת בְּמַדְבָּר' שפירושו בְּמַלּוּלָא דְפּוּמִיָּה - בדיבור פיו שדיבר על אלה"ם ומשה כמבואר לעיל, שזהו חטא הנחש שהתחיל ראשון בעולם לדבר לשון הרע על ה' יתברך, ומת על ידי הנחשים השרפים.⁵

מקורות וציטוטים

בלשון הרע, ולזה 'משיך זנביה לפומיה', להראות שכן עשה שנטל הזנב' שהם הכוחות התחתונים המתפשטין בעולם המחטיאים בני אדם בלשון הרע, והוא מעלה אותם 'לפומיה' דהיינו בחינות שהיא מקטרגת למעלה שאותו הכח הוא פיו, וכאשר הנחש רוצה להטטין מושך זנבו בכוחותיו המתפשטין בעולם אל פיו, לומר למעלה הרי הפגם וכח יצר הרע שנעשה למטה, 'בטעמא' היינו שהוא טעם עליון, להראות שאחר כך ירד מלמעלה בגורה עלינו קדושה, דהיינו סוד טעם הזרקא [-שהוא סוד המלכות], ליטול נשמה, והווי שאמר 'ההוא דאתמשיך עליה לעילא' [כלומר] מסוד הזרקא, [היינו] שהושפע [כח מן] הזרקא אל הנחש, וירד למטה על צלפחד ונטל נשמה ומית, והיינו 'אבינו מת במדבר' [היינו] בדבור כדפירשנו.

[אוי" תקו"ו א עמ' רמג], וכאן יאמר שירמוז אל הנחש, [וכתב שאינו קשה כל כך שאפשר לומר שבשמים פנים לתורה], ועם כל זה נאמר כי המלכות בחינות עולה למעלה צריך שלא יהיה שום סרקה מעכבת, וכאשר ימוצא שום מעכב מיד הנחש מזדמן אליו, והיינו סוד הזרקא העולה [-שהוא סוד עליית המלכות], והנחש הכרוך שם יורד למטה ונושך לכל אותם המעכבים [-שהוא רמוז גם בצורת הזרקא], וכך היתה [במדבר ה] השכינה עולה למעלה עם ישראל ליכנס לארץ, וקופצת המסעות ועולה, והם עכבו בדבור, [כמו שכתבו במדבר כא ה] 'וידבר העם באלהים ובמשה', ועשו סרקה בסוד הזרקא העולה, לכן מיד נזדמן אליהם סוד הנחש הכרוך למעלה הסרוך שם ויורד למטה [ונושך למעכבים].

- ו. גירסתנו: בְּטַעַמָּא הָהוּא דְאִתְמַשֵּׁךְ עֲלֵיהּ לְעֵילָא. היא גירסת הדפוס' וכן הוא בוהר באור יקר. גירסת דפוס וילנא [ע"פ קושטא]: בְּטַעַמָּא דְהָהוּא דְאִתְמַשֵּׁךְ עֲלֵיהּ לְעֵילָא - בטעם של ההוא שנמשך עליו מלמעלה. [והלשון מוקשה לגירסא זו, ולא התבארה גירסא זו במפרשים].
- ז. רמ"ק. והובא לשונו לעיל.
- ח. רמ"ק. וציין למה שאמר הנחש (בראשית ג ה) 'כי יודע אלהים' וכי.
- ט. רמ"ק קרני אור ודמושק אליעזר.
- י. מתוך מדבש.
- יא. אמת ליעקב.

[וביאור לשון זוהרה] 'משיך זנביה לפומיה' והיינו ענין לשון הרע, שהוא מדברים קטנים פחותים [שהם] זנב הנחש, [שהוא סוד] כוחותיו התחתונים [-היצר הרע בעולם הזה המטעה את האדם, וכמבואר ברמ"ק להלן]. 'ומשיך לפומיה' שמדבר [האדם] בפיו ומחטיא הכלים החשובים שהם פה ולשון, ובכח לשון הרע נוטל הנחש הזנב שהם כחותיו המתפשטין למטה, ומעלה אותם למעלה לקטרג בכח לשון הרע הנדבר למטה, וזה היה [ה]פגם שגרים ענין 'וידבר העם באלהים ובמשה', עד שמכר כח הנחש העולה ונכרך בו, היה מונע העליה אל השכינה הרמוז בורקא כדפירשתי, והיינו שיורד למטה ונפרע, והיינו ענין 'נחש על קודליה' דצלפחד למרע ממנו, ומפני שהוא נכרך בו שהחטיא

לִיָּהּ. בְּכוּ רַבִּי אֶלְעָזָר, וְחִבְרִיָּא בְּלָהוּ, וְאָבוּי בְּכָה בְּתַדְיָהוּ,
נְטָלוּהוּ בְּלָהוּ וְנִשְׁקָוְהוּ בְּפּוּמוּי, עַל רִישֵׁיהּ, וְעַל עֵינָיו, וְאָבוּהּ הָהָה
בְּכִי בְּתַדְיָהּ.

אָמַר לִיָּהּ רַבִּי אֶלְעָזָר, בְּרִי, הוֹאִיל וְאָמַרְתָּ מְלָה דָא, מַהוּ 'כִּי בְּחֶטְאוֹ
מֵת' (שם). אָמַר תְּהוּא יְנוּקָא, אָבָא, אָבָא, בְּחַד מְלָה סְגִי לִוְן,
בִּיּוֹן דְּתְהוּא נְחָשׁ כְּרִיךְ בְּזַנְבֵיהּ לְעֵילָא, מְשִׁיךְ טַעְמָא 'בְּזַנְבוּ',

הַפְתָּר וְהַפְּכוּד

לִיָּהּ - חזר אביו ונישק אותו וחייב אתו, **בְּכוּ רַבִּי אֶלְעָזָר וְחִבְרִיָּא בְּלָהוּ** - בכּו רבי אלעזר וכל החברים מרוב שמחה, ו**אָבוּי בְּכָה בְּתַדְיָהוּ** - ואביו של הילד בכה עמהם, **נְטָלוּהוּ בְּלָהוּ וְנִשְׁקָוְהוּ בְּפּוּמוּי עַל רִישֵׁיהּ** ו**עַל עֵינָיו** - לקחו כולם את הילד ונישקוהו בפיו ועל ראשו ועל עיניו, ו**אָבוּהּ הָהָה בְּכִי בְּתַדְיָהּ** - ואביו היה בוכה עמו מרוב שמחה.

עתה רבי אלעזר שואל את הילד שיפרש מהו שאמרו בנות צלפחד 'כי בחטאו מת', ומבאר הילד שבדבריו לעיל שצלפחד מת בעוון דיבורו כבר נתבאר מה שאמרו 'כי בחטאו מת', כלומר בחטאו של הנחש שהוא עוון הלשון.¹

אָמַר לִיָּהּ רַבִּי אֶלְעָזָר הַלֵּילָד, בְּרִי, הוֹאִיל
וְאָמַרְתָּ מְלָה דָא - בני, כיון שאמרת
דבר זה בביאור הפסוק 'אבינו מת במדבר'
שביאורו שצלפחד מת מחמת חטא 'הדיבור', אם
כן שכבר נתבאר בפסוק החטא שלו **מַהוּ 'כִּי**

מקורות וציטוטים

שאותו נחש הכרוך בונבו למעלה שבציור הורקא אשר על המלה אבינו, **מְשִׁיךְ טַעְמָא** - מאריך הטעם, על כן כתוב **בְּחֶטְאוֹ**, מהו בחטאו, בחטאו של הנחש ההוא. [וגירסתו קרובה לגירסת דפו"ד עם תיקון הדרך אמת 'ב'חטאו']. ובשאר המפרשים לא נתבארה גירסת זו.

י"ח. רמ"ק. וז"ל: כיון דההוא נחש [כריך בונביה לעילא] וכו', רצה [לומר] אין בכח דבור קל כדי להמית האדם, אלא 'כיון דההוא נחש כריך בונבי לעילא', [דהיינו] שהוא נוטל כח בלשון הרע לעלות [את] זנבו שהוא יצר הרע המטעה 'לעילא' [היינו] אל פי הנאחז שם בקודש, [ואז] המושטין בפיו יש לו כח לקטרג למטה, והיינו 'ב'חטאו' בונבו הגרוע [שהוא החלק] שבו, 'משיך טעמא בונבו' פירוש ינק מלמעלה בפיו, שהם שרים העליונים אשר לו הנאחזים מבוהן להיכלות כדפירשתי בפרשת פקודי [רלבג, א"י כר י' עמ' קפח], ואתו הפה היא היונקת כח

יב. להבנת דברי היונקא ראה לעיל בהקדמה שכתבנו לכל ענין זה. יג. אמת ליעקב.

יד. אמת ליעקב וקרני אור.

טו. גרסתינו: פִּיּוֹן דְּתְהוּא נְחָשׁ כְּרִיךְ בְּזַנְבֵיהּ לְעֵילָא, היא כגירסת דפו"ד והרמ"ק והאמת ליעקב. [שגרסו 'כיון דההוא', וכן לא גרסו תיבת 'ב'חטאו', וגרסו 'כריך']. וביארנו כביאור הרמ"ק לגירסת זו. וכעין זה גירסת ס"א בולגא: כיון דההוא נחש דְּכְרִיךְ בְּזַנְבֵיהּ לְעֵילָא. [גירסת זו כדפו"ד אלא שגרסו 'כריך'].

וגירסת וילנא בפנים [כדפוס קושטא]: בְּחֶטְאוֹ דְּהוּא נחש דְּכְרִיךְ בונביה לעילא - בחטאו של אותו נחש שכרוך בונבו למעלה.

טז. רמ"ק. והובא לשונו להלן.

יז. גירסתינו: משיך טעמא בונבו. היא גירסת דפו"ד והרמ"ק. וגירסת דפוס וילנא כגירסת הדרך אמת: **מְשִׁיךְ טַעְמָא בְּחֶטְאוֹ**.

וביאר הסולם: כיון דההוא נחש דְּכְרִיךְ בונביה לעילא - כיון

מאי 'בְּחֶטְאוֹ', 'בְּחֶטְאוֹ' דִּהְיָהוּ נֶחֱשׁ, וְלֹא בְּחֶטְאֵהוּ אַחְרָא, וּמַאי אִיהוּ, מְלֻלָא דְפּוּמִיהּ, 'כִּי בְּחֶטְאוֹ מוֹת', טַעְמָא דִּהְיָהוּ מְשִׁיבּוֹ דִּהְיָהוּ נֶחֱשׁ דְּכֻרְוֹ בְּזַנְבִּיהּ, 'בְּחֶטְאוֹ' וְדַאי.
נְטִילִיה רְבִי אֲלֶעָזֵר בְּתוֹקְפִיהּ, בֵּין דְּרוּעוּי, וּבְכּוֹ כְּלָהּ חֲבָרְיָא. אָמַר לֹן, רַבָּנִי, שְׂבוּקוֹ לִי בְּתַר אָבָא, דְּעַד כְּעַן לֹא אֶתִּישְׁבָא רוּחִי.

הַפְתָּר וְהַפְּנוּד

ומפרש מאי 'בְּחֶטְאוֹ' - מהו כי 'בְּחֶטְאוֹ' מת, היינו בְּחֶטְאוֹ דִּהְיָהוּ נֶחֱשׁ - בחטאו של אותו נחש, וְלֹא בְּחֶטְאֵהוּ אַחְרָא^א - ולא בחטא אחר, וּמַאי אִיהוּ - ומה הוא 'חטאו' של הנחש, הוא מְלֻלָא דְפּוּמִיהּ - דיבור פיו שדיבר לשון הרע, שדיבורים אלו הם כוחות הנחש למטה הנקראים 'חטאו', וזהו הביאור 'כִּי בְּחֶטְאוֹ מוֹת', שצלפחד מת על ידי טַעְמָא דִּהְיָהוּ מְשִׁיבּוֹ דִּהְיָהוּ נֶחֱשׁ דְּכֻרְוֹ בְּזַנְבִּיהּ - טעם הזרקא שממנו נמשכה אותה המשכה של כח נחש שכוון בזנבו למעלה, כלומר שקיבל כח מטעם הזרקא לזנבו שהם כוחותיו למטה והמיתו^ב, וזהו

בְּחֶטְאוֹ' וְדַאי - שמת בודאי 'בְּחֶטְאוֹ' של הנחש שהם כוחותיו למטה^א.
אחר שסיים הילד את דבריו, נטלו רבי אלעזר בחיקו, ובכו כל החברים, ובירכו רבי אלעזר.
נְטִילִיה רְבִי אֲלֶעָזֵר בְּתוֹקְפִיהּ בֵּין דְּרוּעוּי - נטלו להילד רבי אלעזר בחיקו בין זרועותיו^ב, וּבְכּוֹ כְּלָהּ חֲבָרְיָא - ובכו כל החברים מרוב שמחה, אָמַר לֹן - אמר להם הילד, רַבָּנִי, שְׂבוּקוֹ לִי בְּתַר אָבָא - רבנו, הניחו אותי ביחד עם אבי, דְּעַד כְּעַן לֹא אֶתִּישְׁבָא רוּחִי, והיינו מפני שפרחה רוחו של הילד בשעת בכייתו על אביו וכשחזרה עדיין לא התיישבה

הגורות משם, ונותן ומושך הכח ההוא אל זנבו למטה, שהם הכוחות התחתונים, והם יורדים לעולם ונוטלים נשמה, וזהו שאמר 'משׁיך טעמא בזנבו' משך אותו טעם הזרקא דהיינו הגורה העליונה [לזנבו שהם כוחותיו למטה], ואז ודאי 'בְּחֶטְאוֹ' באותו כח הנחש התחתון מת [-שהם כוחותיו למטה], והיינו זוהמת הנחש ועטיו לא חטא אחר, שהרי לא היה בו כדי להמית, אלא משך רע שמשך הנחש, וזהו שאמר 'בְּחֶטְאוֹ' דההוא נחש.
וְתַנּוּה טַעְמָא הוּא [טעם] 'זרקא' יורה ארבע ענינים, האחד מציאות לשון הרע, והיינו 'בְּחֶטְאוֹ' של נחש הקדום. השנית שבסוד לשון הרע עלה [הנחש] והלשין, והיינו סוד ה'זרקא' נכרכת ועולה זנבו אל פיו. השלישית הגיירה העליונה מתקדושה העליונה שמשם נשפע [-לנחש כח להמית], והיינו סוד הזרקא [-שהיא המלכות דקדושה] שמושכת מכל עשר ספירות. הרביעית סוד הכח העליון אשר אל הנחש [שהוא] נוטל מלמעלה הגורה בפיו ויורד ונוטל נשמה. וכולם רמוזים בדבריו על דבריו, ע"כ.

מְקוּדוֹת וְצִיּוּנִים

א. רמ"ק, וכל ענין זה ביארנו כהרמ"ק שמבאר את כל לשון המאמר. ובאמת ליעקב ביאר את עיקר הענין [ולא נתבאר בדבריו כל לשון הזוהר], וז"ל: ותירץ להם מלת 'בְּחֶטְאוֹ', וזה שאמר 'כִּיִּן דִּהְיָהוּ נֶחֱשׁ כְּרִיךְ בּוֹנִיבִיהּ' וגו', פירוש כיון שאמרתי לכם קודם שטעם זרקא שהוא על מילת אבינו דומה לנחש כרוך בזנבו כמו הנחש, למה אמרתי זה הענין, אלא לפרש מלת 'בְּחֶטְאוֹ', שפירוש ש'בְּחֶטְאוֹ מוֹת', פירוש בחטא הנחש הכרוך על תיבת 'אבינו', שהוא לשון הרע שדיבר הנחש, ולזה בא טעם זרקא כרוך על תיבת 'אבינו', לומר שמת צלפחד בחטא הנחש שהוא דיבור ולשון הרע, וזה שאמר 'כִּיִּן דִּהְיָהוּ נֶחֱשׁ כְּרִיךְ וְגו' מַאי בְּחֶטְאוֹ בְּחֶטְאֵהוּ אַחְרָא דִּהְיָהוּ נֶחֱשׁ' וגו' 'ומאי אִיהוּ מְלֻלָא דְפּוּמִיהּ', פירוש כיון שאמר[תי] שהזרקא שהוא על תיבת אבינו כרוך כמו נחש, היה לכם להבין שפירוש 'בְּחֶטְאוֹ' (וכיוני) חוזר לנחש הכרוך על תיבת אבינו, ולא להקשות 'מהו כי בְּחֶטְאוֹ מוֹת'. וכן כתב בקיצור בקרני אור.

ב. 'תוֹקְפִיהּ' תרגום בחיקו. הגהות מהרח"ו, גליון באור החמה, ואמת ליעקב.

ג. ס"א: דְּעַד כְּעַן לֹא אֶתִּישְׁבָא רוּחִיהּ - כי עד עתה לא התיישבה רוחו של אבי, והיינו מפני שמת וכשחזרה רוחו עדין לא התיישבה בו. [גייסת ס"א מדפוס קושטא ולא הובאה בדפוס].

יג. בדפוס ולנא תיבות 'ולא בחטא אחרא' בסוגריים, ע"פ דפוס קושטא. ובדפוס וברמ"ק גרסו תיבות אלו.
כ. עפ"י רמ"ק.

אמר רבי אלעזר לרבי יוסי, אימא פמה יומין ושנין להאי ינוקא. אמר לון, חבריאי, במטו מנייכו לא תבעון דא, דהא עד לא מטו עלוי חמש שנין. אמר ליה רבי אלעזר, חס ושלום, דהא בעינא טבא אשגחנא ביה. ומה דאמרת חמש שנין, אינון חמש שנין (בראשית מה ו) 'אשר אין חריש וקציר'. דלא תקצור ליה לעלמין. אמר רבי אלעזר לרבי אבא, ניתיב הכא עד שבעה יומין, בגין דאתיישבא ביתא. דהא כל שבעה יומין דנשמתא נפקת מן גופא, אזלת ערטילאה. והשתא דאהדרת, עד בען לא אתיישבת בדוכתהא, עד שבעה יומין.

הקתר והכבוד

תקצור ליה לעלמין - שלא תקצור אותו לעולם, היינו שלא ימות בחייו.^ב

עתה אומר רבי אלעזר שהם יתעבבו שם עם רבי יוסי בפקיעין שבעה ימים, עד שתתישב נשמתו בגופו כראוי.

אמר רבי אלעזר לרבי אבא, ניתיב הכא עד שבעה יומין - נשב ונתעכב כאן עם רבי יוסי עד שבעה ימים, בגין דאתיישבא ביתא - כדי שיתיישב הבית, כלומר שתתישב בו הנשמה בגוף הנקרא 'בית'^ב, דהא כל שבעה יומין דנשמתא נפקת מן גופא - שהרי כל שבעה ימים משעה שהנשמה יוצאת מהגוף, אזלת ערטילאה - היא הולכת ערומה, היינו שלא מתלבשת עד שבעה ימים בלבוש העליון שלה בעולם הנשמות^ב, וכן השתא דאהדרת - עתה שחזרה הנשמה לגוף של רבי יוסי, עד בען לא אתיישבת בדוכתהא עד שבעה יומין -

בו רוחו.^ב אמר רבי אלעזר לרבי יוסי, אימא פמה יומין ושנין להאי ינוקא - שאל רבי אלעזר את רבי יוסי, אמור לי כמה ימים ושנים יש לזה הילד, אמר לון - אמר להם רבי יוסי, חבריאי, במטו מנייכו לא תבעון דא - חברים, בבקשה מכם אל תשאלו זאת באופן של תמיהה כדי שלא תשלוט בו עין הרע^ב, דהא עד לא מטו עלוי חמש שנין - כי הרי עדין לא עברו עליו חמש שנים. אמר ליה רבי אלעזר לרבי יוסי, חס ושלום - שנסתכל עליו בעין רעה, דהא בעינא טבא אשגחנא ביה - כי בעין טובה אנו מסתכלים בו, ומה דאמרת חמש שנין - ומה שאמרת שהוא כבן חמש שנים, אינון חמש שנין - הם כנגד חמש שנים שנאמר עליהם (בראשית מה ו) 'אשר אין חריש וקציר'^ב, כלומר שאנו מברכים אותו דלא

מקורות וצייונים

כ. רמ"ק, ובתחילת דבריו הקשה שהרי לעיל (הה) אמר רבי יוסי לחברים שאחר שטבלו נשמותו [בגיהנם] מיד העלו נשמותו למעלה [-והנשמה אינה יכולה לעלות ללא לבוש העולם העליון], וביאר דאפשר שאחר עלייתה עולה שבע מדרגות למעלה זו אחר זו שבעה ימים, ובכל ימים אלו היא מתלבשת רק בהיכלות, ולכן בכל שבעה ימים אלו שמתעכבת היא ערומה מהגוף [-הלבוש] העליון [שגן על עדן העליון, ראה אור יקר (פקודי רכט): כך יא עמי (קסח)]. ועי"ש בדבריו שביאר סדר עליית הנשמה בשבעה ימים אלו בהיכלות.

כד. עפ"י אמת ליעקב. [כמבואר לעיל (הה)]. וביאר שעדין לא נתיישרה בו רוחו עד שבעה ימים כמבואר להלן.

כה. מתוך מדבש.

כו. פשט הפסוק שאמר יוסף אחר שתי שנות הרעב במצרים, שיש עוד חמש שנים לרעב אשר אין חריש וקציר.

כז. אמת ליעקב. וכעין זה בגמרא (מו"ק ט) שבידו החכמים את רבי אלעזר בן רשב"י 'הא רעוא דתזרע ולא תחצוד' [-יהי רצון שתזרע לא תקצור]. ופירש לו אביו ברכתם שתוליד בנים ולא ימותו.

כח. עפ"י קרני אור.

אָמַר רַבִּי אַבָּא, כְּתִיב (דברים טו יא) 'פְּתוּחַ תִּפְתַּח אֶת יָדְךָ לְאַחֶיךָ לְעֵנֶיךָ וּלְאַבְיוֹנֶיךָ', קָרָא דָּא הָא תְּנִינָן לֵיהּ, דְּלֵא יִשְׁבּוּק בַּר נָשׁ עֲנִיא דִּילֵיהּ, וְיִהֵב לְאַחְרָא. הָא רַבִּי יוֹסִי חֲמוּנָא בְּבִי מְרַעִיהּ, נִיזִיל וְנִגְמֹל חֶסֶד עֲמִיהּ. וּבִתְרָא דְנִהְדָּר, נִיעוּלָא בְּהָא. וְהָא כֹּל זְמַנָּא דְנִהְדָּר וְנִהְדָּר בְּאַרְחָא דָּא, נְחֲמֵי תַחֲיִיתַי הַמְּתִים. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר וְדָא הָכִי הוּא, נִשְׁקוּהוּ לְהֵהוּא יְנוּקָא, בְּרַכּוּהוּ וְאַזְלוּ.

הַפְּתָר וְהַפְּכוּד

חמיך בבית חליו, והוא קרוב שלך, **נִיזִיל וְנִגְמֹל חֶסֶד עֲמִיהּ** - נלך ונגמול חסד עמו, במצות ביקור חולים, **וּבִתְרָא דְנִהְדָּר נִיעוּלָא בְּהָא** - ואחר שנחזור ניכנס בפקיעין ונשוב לרבי יוסי דפקיעין, **וְהָא כֹּל זְמַנָּא דְנִהְדָּר וְנִהְדָּר בְּאַרְחָא דָּא נְחֲמֵי תַחֲיִיתַי הַמְּתִים** - והרי כל הזמן שנלך ונחזור בדרך הזו נראה תחיית המתים, ואמר כן רבי אבא ברוח קדשו שבודאי יראו תחיית המתים, וכך היה שראו בדרכם אדם שניצל ממות על ידי נחש, וזהו ממש כתחיית המתים^ל, **אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר לְרַבִּי אַבָּא, וְדָא יְהִי הוּא** - ודאי כך האמת שראוי לעשות, **נִשְׁקוּהוּ לְהֵהוּא יְנוּקָא** - נשקו רבי אלעזר והחברים לאותו הילד בנו של רבי יוסי דפקיעין, **בְּרַכּוּהוּ, וְאַזְלוּ** - וברכו אותו, והלכו לדרכם לבקר את רבי יוסי חמיו של רבי אלעזר.

עדין לא התיישרה כראוי במקומה בגופו עד שבעה ימים^ל.

אחר שאמר רבי אלעזר שישבו שבעה ימים עם רבי יוסי דפקיעין, אמר לו רבי אבא שראוי יותר לגמול חסד עם חמיו שחולה וללכת לבקרו.

אָמַר רַבִּי אַבָּא לְרַבִּי אֶלְעָזָר, כְּתִיב - כתוב בפסוק (דברים טו יא) **בְּמִצְוֹת צִדְקָה 'פְּתוּחַ תִּפְתַּח אֶת יָדְךָ לְאַחֶיךָ לְעֵנֶיךָ וּלְאַבְיוֹנֶיךָ בְּאַרְצְךָ', קָרָא דָּא הָא תְּנִינָן לֵיהּ** - ופסוק זה הרי למדנו שדרשו אותו 'אחיק' זה קרובו 'לעניך' אלו עניי ביתו 'ולאביונך בארצך' - אלו עניי עירו, וכל הקודם בפסוק יש להקדימו^ל, ולמדנו משם **דְּלֵא יִשְׁבּוּק בַּר נָשׁ עֲנִיא דִּילֵיהּ וְיִהֵב לְאַחְרָא** - שלא יעזוב האדם את העני שלו ויתן צדקה לעני אחר, אם כן הוא הדין גם בגמילות חסדים^ל, **הָא רַבִּי יוֹסִי חֲמוּנָא בְּבִי מְרַעִיהּ** - והרי רבי יוסי

מְקוּדוֹת וְצִיּוּנִים

ל. אמת ליעקב.
ל. קרני אור. ומעשה זה הוא בהוספות (סימן י השני, להלן דש.) ובוזוהר חדש (בלק פט.) שהוא המשך של המאמר שלנו. ובאמת ליעקב ביאר: פירוש שכבר נגזר על אביו של זה היונקא מיתה, וכבר ראינו אותו שחיה וקם, ועכשיו אנו הולכים גם כן לבקר את חמי שכבר נגזר עליו מיתה וניצול ממונה, וזה שאמר 'בארחא דא נחמי תחיית המתים', פירוש שנראה גם כן לחמי שנרפא וקם וניצול מן המיתה וחיה.

ל. רמ"ק. וביאר שטעם שצריכה שבעה ימים בעלייתה וכן בחזרתה לגוף, כיון שהנשמה היא מספירת הבינה, והיא מתלבשת בשבע ספירות [חג"ת נה"ם] שהם בחינת גוף, ולכן צריכה שבעה ימים כדי להתלבש בשבע הספירות בין בעליה ובין ברידה.
לא. רדב"ז (מתנות עניים פ"ז ה"ג) בשם הספרי. [ולפנינו בספרי לא נמצא, וראה כעין זה בספרי (ראה פסקא קטו) על פסוק אחר (שם ז)]. וכן פסק הרמב"ם (שם). וראה עוד בגמרא (נ"מ טא.) שדרשו כעין זה על הפסוק (שמות כב כד) 'אם כסף תלוה את עמי את העני עמך'.